נושאים באגרות הראי"ה

הרצל

5 אגרות · כרכים א', ב'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

הרצל נפטר בתמוז תרס"ד (1904), חודשים ספורים אחרי שהרב קוק עלה לארץ ישראל, ולכן באגרות הרצל מופיע רק בזיכרונו ובמוסדות שנקראו על שמו. האגרות מראות שני צדדים: הרב קוק מכבד את הרצל, "מרים דגל תחיית האומה" (כרך א', אגרת רצד), ובאותה שעה תובע שהציונות לא תצטמצם "בהעוגה הצרה של חלומו" של הרצל (כרך ב', אגרת תקעא).

לצד ההשתתפות בכבוד הרצל, הרב קוק עומד על כך שמה שנעשה בשמו ייעשה ברוח התורה: יש לברר מראש את תוכנית החגיגה (כרך א', אגרת רצה), ואי אפשר לסבול חילול שבת ביער הרצל (כרך א', אגרת רצו; ראו בפרשת ימי הזיכרון להרצל ויער הרצל).

יובל החמישים להולדת הרצל

בשנת תר"ע (1910) נחגג בארץ ישראל יובל החמישים להולדת הרצל. הרב קוק נענה להזמנה, ובאותו חודש כתב גם על יער הרצל.

כרך א', אגרת רצד: לוועד המארגן את חגיגת היובל: הרב קוק מקבל את ההזמנה להשתתף בחגיגה, "בכל רגשי אהבת אחים", ומבקש לדעת את פרטי התוכנית.

"לשם זכר כבודו של מרים דגל תחיית האומה, ד"ר הירצל ז"ל"

כרך א', אגרת רצה: למנהל בית הספר 'תחכמוני': בית הספר ישתתף בחגיגה, כדי לא להרבות פירוד לבבות. אבל יש לקבל מראש את פרטי התוכנית, כדי לוודא שאין בה דבר נגד התורה.

יער הרצל והשבת

כרך א', אגרת רצו: לד"ר ארתור רופין: ביער הרצל מחללים שבת בפרהסיא, והשומר העברי רוכב על סוסו כל השבת. היער הוא קניין כללי של האומה, ואי אפשר לסבול בו חילול קודש. הרב קוק מבקש לתקן מיד.

"היער הזה, שהוא קנין כללי של האומה הישראלית, וזכרו קדוש לאיש אשר ברוחו הרים את דגל הלאם"

מעבר לחלומו של הרצל

כרך ב', אגרת תקעא: לסיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני: הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". הציונות המעשית היא הגוף, ועל 'המזרחי' לזרוק בה נשמה.

"האומה בכללה, עם כל גדלה וחסנה הרוחני, עם כל גאון-נשמתה, לא תוכל בשום-אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל ז"ל"

כרך א', אגרת יד: לאחיו: הרב קוק מעיר בחידוד לאחיו שמואל, שעסק בציונות, על ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של הרצל ושל נורדאו. על נורדאו כותב הרב קוק בחריפות שאין להתברך בתמונתו.

"וזה האחרון הוא תועבת נפשי ונפש כל מי שיש בו זיק יהדות"

מה מלמדות האגרות

כבוד והשתתפות. הרב קוק משתתף בכבוד הרצל "בכל רגשי אהבת אחים, משותפים בשאיפה לתחיית האומה על ארצה ההסתורית" (כרך א', אגרת רצד).

בלי לוותר על התורה. ההשתתפות מותנית בכך שאין בתוכנית דבר נגד התורה (כרך א', אגרת רצה), ומוסד על שם הרצל אינו יכול להיות מקום לחילול שבת (כרך א', אגרת רצו).

נשמה לציונות. הציונות "מוכרחת היא לשוב אל מקור החיים של האומה מראש-צורים, ואי-אפשר שדבר לא יהיה לה עם הדת" (כרך ב', אגרת תקעא).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מסביר את יחסו של הרב קוק להרצל: מה שקובע אינו מידת דתיותו או דבריו האישיים, אלא שה' בחר בו להיות שליח בבניין האומה. אבל התחייה שהוביל הייתה כמעט חסרת זיק רוחני, ולכן כתב הרב קוק שהאומה אינה יכולה להצטמצם "בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל" (כרך ב', אגרת תקעא). הרב קוק הסכים עם האבחנה שזו לאומיות בלי נשמה, אבל במקום לדחות אותה בחר במשימה הקשה: להכניס לתוכה את אור ה'. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"בנימין זאב הרצל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלות ותשובות על הרצל: על ריחוקו מן היהדות בצעירותו ועל תוכנית אוגנדה, על דברים שקריים שנאמרו עליו, ועל כך שהציונות אינה רכושו הפרטי אלא מצווה מן התורה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הרצל היה מאמין" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הרצל לא היה ירא שמים, אבל היה אדם מאמין - ודברים שכתב על האמונה ועל השיבה אל היהדות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

האגרות שבנושא

5 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת יד אחיו: הרב דב בער, ר' שאול חנה ור' שמואל הכהן קוק ומשפחותיהם · ליל יום ד', ערב סוכות, תרס"ג (בויסק)

הרב קוק מזמין את אחיו לבוא אליו לחג. בחידוד הרב קוק מעיר לאחיו שמואל, שעסוק בציונות, ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של ד"ר הרצל ודד"ר נורדאו. הרב קוק כותב שנורדאו הוא "תועבת נפשו" של כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין להתברך בתמונתו.

כרך א', אגרת רצד הוועד המארגן את 'יובל הרצל' · אייר תר"ע - יפו

הרב קוק מקבל את ההזמנה להשתתף בחגיגת יובל החמישים להולדת הרצל, 'מרים דגל תחיית האומה', ומבקש לדעת את פרטי התוכנית.

כרך א', אגרת רצה מר שלזינגר, מנהל 'תחכמוני' · אייר תר"ע - יפו

בית הספר ישתתף בחגיגת יום הולדת הרצל, כי אין להרבות פירוד לבבות. אבל יש לקבל מראש את פרטי התוכנית, כדי לוודא שאין בה דבר נגד התורה.

כרך א', אגרת רצו ד"ר ארתור רופין · אייר תר"ע - יפו

ביער הרצל מחללים שבת בפרהסיא, והשומר רוכב על סוסו כל השבת. היער הוא קניין כללי של האומה, ואי אפשר לסבול בו חילול קודש. הרב קוק מבקש לתקן מיד.

כרך ב', אגרת תקעא סיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני · י"ב מנחם אב תרע"ג

הרב קוק אינו יכול להגיע לקונגרס, ושולח את דבריו בכתב. יד ה' נטויה לטובה, והרעיון שזו תחיית עם ולא תנועה מפלגתית מתקדם. 'המזרחי' עמד עד כה ב'מעמד צנוע ושתקני', אבל הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת'. האומה לא תצטמצם ב'עוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל'. הציונות המעשית היא 'הגוף', ועל 'המזרחי' לזרוק בו נשמה - המקור התנ"כי. לא 'עם שנאוי המבקש מקלטי', אלא 'גור אריה יהודה' השב לנחלתו. יש לפעול ברוח אליהו להשיב לב אבות על בנים.